



Preken

Uitgave van de Opstandings- en Detakerk

17 februari 2013 - 1^e zondag van de Veertigdagentijd - Lukas 4,1-13

Gemeente van onze Heer, Jezus Christus,

Het is eind juni 1939 als de bekende Duitse theoloog Dietrich Bonhoeffer de kans krijgt om naar Amerika te gaan om daar een lezingencyclus te geven, en vervolgens daar te gaan werken bij de opvang van vluchtelingen naar de VS. Het is een vlucht. De half-adellijke Bonhoeffer heeft contacten in de hoogste kringen. Hij is perfect op de hoogte van de plannen van de leiding van het land. Het is hem volkomen duidelijk dat Duitsland uit is op een oorlog van een ongekende omvang. En dus schrijft de internationaal actieve Bonhoeffer zijn vrienden in het buitenland of zij niet een veiliger plekje voor hem weten.

Maar reeds bij aankomst in Amerika beseft hij zijn vergissing. Hier is niet mijn plaats, zo weet hij. Mijn plaats is bij mijn vrienden. Bij mijn studenten, bij mijn collega's, bij mijn familie die hun leven vorm zullen moeten geven te midden van de verschrikking. Aan een collega schrijft hij dan ook: "Ik ben tot de conclusie gekomen dat ik een vergissing heb gemaakt door naar Amerika te komen. Ik zal bij mijn terugkeer na de oorlog, in Duitsland niet het recht hebben om deel te nemen aan de restoratie van de Christelijke leer, tenzij ik bereid ben om het lot van mijn landgenoten te delen."

Anderhalve maand later keert hij naar Berlijn terug. Om daar zijn werk als theoloog voort te zetten. Om daar leidende figuur te worden in het deel van de kerk dat niet met Hitler mee gaat. En ook om deel te nemen aan het actieve verzet tegen Hitler. Uiteindelijk wordt deze keuze zijn einde. Bonhoeffer blijkt betrokken bij de aanslag op Hitler door Von Stauffenberg. Hij wordt opgepakt. En in de nadagen van de oorlog, als de Russische kanonnen reeds in zijn cel te horen zijn, wordt hij - naar het schijnt per speciale opdracht van Hitler zelf -, terechtgesteld.

Het laat zich in die dagen medio 1939 allemaal voorzien. En toch gaat Bonhoeffer terug. Hij weigert te vluchten. Hij weigert de kortsluiting van het leven. Er moet een weg zijn, niet om het leven heen, maar eerlijk door de vragen heen waar hij op zijn plaats, in zijn tijd, in zijn leven voor wordt gesteld. Er moet een weg zijn om mens te zijn op aarde - ook in die wereldtijd.

"Hij zal aangaande u zijn engelen gebieden, dat zij u behoeden op al uw wegen..." Zo zingt de 91e psalm. De psalm die ook door de duivel wordt geciteerd na de veertig dagen van Jezus in de woestijn.

Behoeden op al je wégen - maar dan moet je wel de wég gaan. Jezus weigert zich van zijn levensweg af te laten leiden. Hoe krachtig zijn weigering is, dat zal blijken tijdens Pasen. Als nogmaals die duivelse verzoeking klinkt, *the last temptation of Christ*: "Als jij de Messias bent, red dan jezelf". Kom af van dat kruis.

Jezus weigert de kortsluiting. De eenvoudige oplossing. Het gaat in die 91e psalm niet om de oplossing, om het 'eind goed al goed'. Maar het gaat juist om de weg. Dat is het leven. Dat is

het mens-zijn. De wég moet je gaan. Wie de weg niet gaat is het einde niet waard. “Ik zal bij mijn terugkeer ná de oorlog, in Duitsland, niet het recht hebben om nog mee te doen... als ik niet nu bereid ben de weg met de mijnen te gaan, hun lot te delen”. Mens zijn, mede-mens zijn, is het gaan van de weg - waar die ook leidt. En telkens weer is het een duivelse verzoeking om de weg over te slaan, de weg kort te sluiten, te ontkennen. Maar dan ontken je het leven!

Met het verhaal van de verzoeking in de woestijn gaan wij vandaag de Veertigdagentijd in, en daarmee sluiten we ons aan bij de traditie van eeuwen. De boodschap van de oude kerk is duidelijk. Het zijn onze verzoeken waar het hier om gaat. De woestijn, dat is óns leven. Dat is óns leven op de knelpunten, óns leven als het er om spant, als wij voor de soms meest onmogelijke keuzes staan. En de vraag is: wat doen wij dan? Wat doe jij dan, als het er om spant?

Durf je dan te leven? Durf je jouw leven en het leven van je mede-mensen te leven... Durf je de vragen aan waar je in jouw leven voor gesteld wordt? Of kies je voor de kortsluiting, voor de simpele oplossingen, voor de vlucht, voor de makkelijke weg, die geen weg is, omdat je om de vragen heen gaat?

Het Evangelie-verhaal wijst ons de weg in dit zelfonderzoek, door drie grote levensvelden aan te geven: De economie (het brood), de politiek (de macht) en de religie. Durf eerlijk naar jezelf te kijken: Hoe ga jij om met de verzoeking op al die drie velden van het leven?

Het brood... misschien wel verzoeking nummer één in ons moderne leven. De consumptie, de welvaart, de rijkdom. Niets mis mee, op zich. De Bijbel weet een goed glas wijn te waarderen. Maar de zin van het leven is niet een zo vol mogelijk bord. Dat is een kortsluiting. Vooral omdat je dan de honger ontkent. Het onrecht ontkent. En jezelf: “Op zaterdag de supermarkt, je gooit je auto vol met eten. Met nootjes, kaas, en Franse wijn. Om in het weekend je mislukking weg te vreten, en zo te wennen aan de pijn, dat je niet bent wie je wou zijn” (Robert Long).

Jezus citeert Mozes: De mens leeft niet bij brood alleen. De zin van het leven is niet het brood op zich, maar dat het brood gedeeld wordt - zo roept de Bijbel ons op elke bladzijde toe. En als je denkt dat je de honger van de wereld kunt stillen door nóg meer productie, door voor mijn part van stenen brood te maken, houd je dan niet jezelf voor de gek? Is dat geen kortsluiting waarmee je de échte vraag ontkent? Aan de honger in de wereld komt alleen een einde als mensen eindelijk gaan delen. Zie daar jouw taak!

Het volgende veld is het veld van de politiek. De verleiding van de macht. Het verlangen naar eindelijk een leider die echt orde op zaken durft te stellen. Iemand die stevig durft door te pakken. Die de strijd aan durft. De strijd van het goede tegen het kwade. Die desnoods de oorlog aandurft tegen ‘het kwaad’... - dat is een harde, maar heiligt een zó goed doel niet alle middelen?

Hoe groot is niet de verleiding van dit soort gedachten, voor ons allemaal? En hoe moeilijk is het niet om werkelijk te geloven in de komst van de mensenzoon, die “niet gekomen is om te heersen, maar om te dienen”. De mensenzoon die de weg van de onmacht durfde te gaan. Die het aandurfde om te kiezen voor pure liefde.

Durf jij in déze macht te geloven. En durf je het aan om déze macht vorm te geven in jouw leven. In je gezin, naar je vrienden, in je werk, in alle verbanden waarin je verkeert?

Tenslotte is er het veld van de religie. Misschien wel het moeilijkste veld. Het veld van de ideeën, de gedachten, de filosofie, de wereldbeschouwing. Ongrijpbaar, maar o zo bepalend voor ons leven.

Hoe gebruik jij je geloof? Waartoe geloof jij? Laat jij je door het geloof in be-weg-ing brengen, of is geloof voor ons een drug, verdovend middel, waardoor we de moeilijke vragen van elke dag iets minder scherp hoeven waar te nemen: "Wij maken ons geen zorgen, God is immers bij ons".

Het verhaal van de verzoeking is op dit punt enorm hard, door de duivel nota bene uit de Bijbel te laten citeren. De duivel doet zich voor in de gestalte van uiterste vroomheid.

De duivel slaat echter een stukje van die mooie 91^e Psalm over in zijn citaat. Gods engelen zullen je bewaren... '... op al je wegen...'

En daar ligt voor ons de vraag. Waartoe geloven wij? Om ons te laten verdoven, of om ons op weg, in beweging te laten brengen?

Durven we het aan om werkelijk te leven. Het leven van vandaag. Het leven van al onze medemensen? Met al die moeilijke vragen van vandaag.

Durven we het aan: de vragen van een tijd waarin níets meer zeker is, geen enkele waarheid het houdt, waarin mensen elkaar nauwelijks nog iets te vertellen hebben omdat er steeds minder is wat we met elkaar delen. Durven we het aan de vragen van een tijd die het zo moeilijk heeft omdat álles kan, alles wat we nooit voor mogelijk hebben gehouden, euthanasie, genetische manipulatie, variëteit in menselijke relaties, beheersbare atoomkracht, inzicht in het ontstaan van het heelal tot bijna in z'n allereerste begin, communicatie en transport in ongekende omvang, met ongekende snelheid, informatie totdat je er bij neervalt, maatschappelijke-manipulatie-technieken die geen grenzen kennen, amusement van de lopende band... Waar liggen de grenzen, hoe gaan we verstandig met al deze kennis en mogelijkheden om?

Zo ingewikkeld is het leven van vandaag. En durven we dat hier in deze kerk aan?

Of zullen we hier maar doen alsof de vragen voor ons geen vragen zijn, omdat wij allang alle antwoorden weten - wij zijn gewoon tegen... of gewoon voor - , alsof het nog 1930 is - toen was geluk nog heel gewoon, het leven nog overzichtelijk, en de waarheid kon nog in formules en zuilen worden samengevat en opgedreund - wie iets anders dacht die overtuigden we van z'n ongelijk, of we sloten hem buiten.

... En hoe veel moeite kost het anno nu om déze verleiding te weerstaan...

Maar tegelijk... hoe oneerlijk is deze verleiding naar onze medemens, naar onze eigen kinderen, naar onszelf toe...

Durf de weg van het leven te gaan. Zo wil ons de eerste zondag van de veertigdagen bemoedigen. Durf de weg te gaan.

In navolging van hem die ééns voor allemaal de weg van het leven, van het mens-zijn, voluit is gegaan.

Hij hield de vragen uit, Hij weerstond alle verleiding, Hij weigerde elke kortsluiting.

Om zo bij ons te kunnen zijn als ook wij het durven - de weg te gaan. De weg van leven, eerlijk leven, eerlijk óns leven. Een mens te zijn op aarde, in deze wereldtijd!

Amen